

DOI: 10.21802/artm.2024.1.29.208
УДК 37.041+614.253.4+37.018.43+616-036.21+341.31

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Ю.Б. Моцюк, С.О. Остафійчук, І.О. Басюга

*Івано-Франківський національний медичний університет, кафедра акушерства та гінекології,
м. Івано-Франківськ, Україна;
ORCID ID: 0000-0001-7681-4455, e-mail: yulia_m87@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-8301-814X, e-mail: svitlana.ostafijchuk@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-4205-386X, e-mail: irusja_b@ukr.net*

Резюме. Пандемія COVID-19, а згодом і повномасштабна війна на території України спричинили значущі зміни в організації освітнього процесу. Дистанційна форма навчання стала сучасною альтернативою доступу до знань, а вищі навчальні заклади намагаються адаптувати до нових умов свої напрацювання задля забезпечення всіх складових освітнього процесу. Самостійна робота є засобом підвищення ефективності процесу навчання та підготовки слухачів до поповнення власних знань. Дистанційне навчання надає студентам доступ до джерел інформації, підвищує ефективність самостійної роботи, дає нові поштовхи для творчого самовираження, пошуку та закріплення різних професійних навичок, а викладачам дозволяє реалізовувати необхідні для цього форми й методи навчання. Також із використанням засобів дистанційного навчання мотивація студентів підсилюється завдяки новизні, нетрадиційності подання навчального матеріалу, можливості самостійного розв'язання запропонованих завдань.

Мета роботи. Удосконалити організацію та методи контролю за виконанням самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання за допомогою впровадження активних методів навчання на кафедрі акушерства й гінекології.

Результати. З метою організації та поліпшення контролю виконання самостійної й індивідуальної роботи студентів на кафедрі акушерства та гінекології впроваджено розбір клінічних кейсів. За запропонованими викладачем клінічними ситуаціями студенти самостійно опрацьовують матеріал і представляють у форматі мультимедійної презентації. В залежності від патологічної ситуації слухачі за допомогою інтернет-пошуку пропонують до уваги відеоролики можливих маніпуляцій і оперативних втручань із детальним розбором етапів лікування. Студентові також рекомендовано самостійно провести літературний пошук і представити сучасні концепції етіології, механізму розвитку обраної патології, методи діагностики та лікування згідно з останніми міжнародними й національними клінічними протоколами. Створення клінічних кейсів подають як в індивідуальному, так і в груповому форматах, що розширює уміння учасників навчального процесу працювати в команді. Презентація власних результатів відбувається на практичних заняттях у присутності всіх студентів групи й викладача на кшталт конференції із можливістю активної дискусії, запитань-відповідей.

Висновки. Грамотно організована самостійна робота в дистанційному або змішаному форматах дозволяє не тільки ефективно проводити практичні заняття, а й формувати стійкий інтерес студентів до предмета, який подано до вивчення, виробляти намагання та вміння самостійно добувати знання.

Ключові слова: самостійна робота, дистанційне навчання, студенти, пандемія COVID-19, воєнний стан.

Вступ. Система освіти була надійною впродовж усієї історії, постійно функціонуючи всупереч війнам, епідеміям, економічним труднощам. Виклики, з якими стикнулася система освіти України в період пандемії COVID-19 і під час повномасштабної війни, спонукають до пошуку нових способів забезпечення своєї безперервності. Переконані, під час дистанційного навчання важливе використання сучасних інформаційних технологій, платформ, програм, які допомогатимуть студентам у навчанні. Так, викладачі створили кейси клінічних і ситуативних задач, проблемних завдань, котрі необхідні для моделювання клінічних випадків, а також застосовують інтерактивні й методи активного навчання, а саме: ділову гру, аналіз ситуацій тощо. Самостійна робота студентів передбачає поетапне засвоєння нового матеріалу, повторення та закріплення, крім того, застосування вищепереліченого на практиці.

Таким чином, використання інформаційних технологій в організації самостійної роботи студентів

дозволяє не тільки інтенсифікувати їхню роботу, а й закладає основи їхньої подальшої постійної самоосвіти.

Обґрунтування дослідження. Під час карантину, пов'язаного з пандемією коронавірусу, в закладах вищої освіти України вперше було впроваджено дистанційну форму навчання [4], що було пов'язано з необхідністю дотримання карантинних заходів задля збереження здоров'я та життя всіх учасників освітнього процесу. Від початку застосування карантину науково-педагогічні працівники й студенти закладу вищої освіти (ЗВО) оволоділи методами дистанційного навчання на різних інтернет-платформах. Згодом це спричинило постійне удосконалення вмінь [10]. Через два роки після завершення пандемії COVID-19 увесь світ поступово повернувся до нормального освітнього процесу в умовах офлайн. Проте повномасштабне вторгнення російського агресора в Україну та розв'язання довготривалої жорстокої війни продовжує негативно впливати на всі сфери суспільного життя

країни, зосібна й на забезпечення освітнього процесу [1].

Дистанційне навчання, яке було організовано під час коронавірусної пандемії залишилося актуальним в умовах війни. На сьогодні більшість ЗВО України працюють у змішаному режимі: поєднання дистанційної форми з заняттями в аудиторіях. Онлайн-навчання триває в закладах на територіях із активними бойовими діями, а також частково на факультетах підготовки іноземних громадян. Власне, форма навчання студентів в умовах воєнного стану – чергування очної та дистанційної – залежить і від частоти й тривалості оголошення повітряної тривоги [1, 5, 7, 12].

Сучасні умови розвитку суспільства ставлять перед системою вищої медичної освіти нові задачі та пріоритети. Першочерговим з них постає формування спеціалістів вищого рівня підготовки, які наділені неабияким стилем мислення та оригінальним підходом до вирішення поставлених завдань. Якісна підготовка студентів-медиків можлива лише за умови вдалого поєднання модерних інформаційних технологій навчання та практичної роботи в симуляційних центрах і на клінічних базах [8]. З метою поступової реорганізації навчального процесу на етапі впровадження кредитно-модульної системи в ЗВО одним із завдань є скорочення обсягу аудиторних годин завдяки збільшенню відсотка самостійної роботи.

Самостійна робота студентів – це засіб активного, цілеспрямованого придбання слухачем нових для нього знань і вмінь без безпосередньої участі у вказаному процесі викладача. Існує два види самостійної роботи студентів: індивідуальна й групова навчальна діяльність, яку можна виконувати аудиторно й позааудиторно. Першу з них із конкретної дисципліни виконують на навчальних заняттях під керівництвом викладача та згідно з його завданням. Іншу ж самостійну роботу проводить студент відповідно до завдання викладача, але без безпосередньої участі останнього. Для ефективного виконання поставлених завдань студента забезпечують методичними матеріалами, в яких вказано конкретні цілі та методи їх виконання. Роботу повинен супроводжувати постійний контроль, а також оцінка результатів і засоби, котрі заохочують слухача до якісного її виконання [2, 6]. Проте за умови дистанційного навчання в організації самостійної роботи студентів відбулися зміни, особливості реалізації яких лягли в основу цієї роботи.

Мета роботи. Удосконалити організацію та методи контролю за виконанням самостійної роботи студентів в умовах дистанційного навчання за допомогою впровадження активних методів навчання на кафедрі акушерства й гінекології.

Результати дослідження та їх обговорення. На кафедрі акушерства та гінекології Івано-Франківського національного медичного університету самостійну й індивідуальну роботу студентів розроблені згідно з Освітньо-професійною програмою «Медицина» другого (магістерського) рівня вищої освіти для спеціальності 222 «Медицина» галузі знань 22 «Охорона здоров'я» освітньої кваліфікації «Магістр медицини», професійної кваліфікації «Лікар». Вона охоплює підготовку до лекцій, практичних занять і підсумковий модульний контроль, опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних пар, курацію вагітних і

гінекологічних пацієнток на практичних заняттях, зосібна, самостійне написання навчальної історії, а також індивідуальну самостійну роботу за бажанням студента [3]. Акушерство й гінекологія є клінічною дисципліною, тому, окрім тестів, задач і роботи з фантомами, половину навчального часу відводять для роботи студентів у відділеннях, маніпуляційних, перер'язувальних, пологових залах, операційних тощо. Активна самостійна робота студентів можлива тільки при наявності серйозної та стійкої мотивації.

Найбільш сильним мотивувальним фактором постає підготовка до подальшої професійної діяльності. Тож на практичних заняттях студенти мають змогу самостійно збирати анамнез, проводити обстеження жінки й утробного стану плода, встановлювати попередній діагноз. На основі отриманих результатів вони оцінюють ступінь перинатального ризику, складають план ведення вагітності, пологів, аналізують різні види гінекологічної патології.

Істотно, однак у жінок виникають проблеми не тільки акушерсько-гінекологічного, але й екстрагенітального характеру. В цьому випадку для диференціальної діагностики студенти використовують знання з внутрішньої медицини, ендокринології, хірургії та інших дисциплін, що вимагає широкого розуміння проблеми пацієнтки та клінічного мислення. Наприкінці заповнюють коротку історію вагітної/гінекологічної пацієнтки. Таким чином, цей вид роботи є підготовкою до написання розгорнутої історії.

Так, для підготовки молодих спеціалістів до реальної лікарської роботи їм пропонують скласти план обстеження та лікування конкретної пацієнтки з заповненням «Листка призначень». Таким чином, студент учиться лікувати не окрему нозологічну одиницю, а пацієнта в цілому. Відомо: багато студентів мають труднощі з виписанням ліків і способами їх застосування.

Власне, в умовах сьогодення дистанційне навчання спрямоване на вдосконалення творчих й інтелектуальних умінь студента з використанням різних освітніх ресурсів і програм, які доступні в мережі [9]. Як з'ясувалося, дистанційний формат більше спонукає до самоосвіти, самонавчання, а також служить для обміну потрібною інформацією.

З метою організації та поліпшення контролю виконання самостійної та індивідуальної роботи студентів на кафедрі акушерства й гінекології впроваджено розбір клінічних кейсів. За запропонованими викладачем клінічними ситуаціями студенти самостійно опрацьовують матеріал і представляють у форматі мультимедійної презентації. Згідно з розробленим планом, кейс містить скарги пацієнта, результати анамнезу, відомості про основні й додаткові методи дослідження, диференціальний діагноз, клінічний діагноз і менеджмент пацієнтки.

Тож у залежності від клінічної ситуації студенти за допомогою інтернет-пошуку представляють відеоролики можливих маніпуляцій і оперативних втручань із детальним розбором етапів лікування. Їм (студентам) також запропоновано самостійно провести літературний пошук і подати на розгляд сучасні концепції етіології, патогенезу виникнення обраної патології, методи діагностики та лікування згідно з останніми

міжнародними й національними клінічними протоколами.

Отримані навички створення та комплексного аналізу ситуативних завдань, уміння складати алгоритм діагностики та лікування, опрацювання і реферування літературних джерел, у тому числі іноземною мовою удосконалюють здатність студентів до пізнання, організацію власного часу, розробку плану роботи й уміння працювати з різними комп'ютерними програмами. Створення клінічних кейсів запропоновано в індивідуальному й груповому форматах, що розширює здатність учасників навчального процесу працювати в команді. Презентація власних результатів відбувається на практичних заняттях у присутності всіх студентів групи й викладача на кшталт конференції із можливістю активної дискусії, запитань-відповідей.

Невід'ємною складовою оволодінням знань із акушерства та гінекології є вивчення невідкладних станів. Для їх контролю слухачам пропонують клінічні задачі, ділові ігри та розбір історій хвороби із обов'язковим завданням самостійно скласти алгоритм надання екстреної допомоги при акушерській кровотечі, тяжкій прееклампсії, еклампсії, емболії навколоплідними водами, дистресі плода, «гострому животі» тощо. Мета такого завдання – в імітаційних умовах надати студенту можливість розробити й прийняти рішення. Він (студент) повинен висвітлити не тільки знання принципів лікування, а й продемонструвати «крок за кроком» дії лікаря та медичної сестри в кожному конкретному випадку [11] (зауважимо: деякі студенти погано орієнтуються в послідовності надання допомоги пацієнці на догоспітальному етапі). Цікавим завданням для студента є самостійно зімітувати клінічну ситуацію та запропонувати іншим встановити діагноз і алгоритм надання ургентної допомоги, який повинен відповідати протоколам МОЗ України стосовно надання акушерсько-гінекологічної допомоги.

Для проведення позааудиторної роботи розроблено теми, котрі не входять до аудиторних занять. Контроль її виконання проводять під час підсумкового модульного контролю. Для допомоги в опрацюванні вказаного матеріалу організовано консультативні заняття онлайн із викладачами кафедри.

Запропонований дистанційний формат організації самостійної роботи – створення клінічних кейсів – подають до уваги й студентам, що вийшли з онлайн-навчання. Впадає у вічі суттєвість і актуальність проведення ретроспективного дослідження випадків акушерських/гінекологічних захворювань у лікувальному закладі – клінічній базі кафедри – КНП «Міському клінічному перинатальному центрі ІФ МР» шляхом опрацювання первинної документації, що було репрезентовано в декількох наукових роботах, представлених на науково-практичних конференціях студентів і молодих учених.

Отже, самостійна робота активізує пізнавальну та пошукову діяльність студентів, сприяє усвідомленню відповідальності за обрану справу, самоосвіті й однозначно нею не слід нехтувати при проведенні дистанційної форми навчання. Саме сьогодні, коли наслідки карантину, воєнного часу потребують підготовки висококваліфікованих спеціалістів надання медичних послуг, рівень навчання студентів у вимушених

умовах дистанційного формату не може поступатися очному здобуттю освіти, а відтак вимагає оновлених підходів до добору різних видів і форм завдань, які впливатимуть на активізацію самостійної ініціативної діяльності студентів і творчому пошуку шляхів вирішення ситуації.

Висновки.

Грамотно організована самостійна робота в дистанційному або змішаному форматах дозволяє не тільки ефективно проводити практичні заняття, а й формувати стійкий інтерес студентів до предмета, який вивчають, виробляти намагання та вміння самостійно добувати знання. Вищеназваний вид роботи вчить майбутнього спеціаліста самостійно приймати рішення в реальній ситуації, брати на себе відповідальність за нього, відстоювати свою думку. А мистецтво викладача полягає в тому, щоб залучити студента не тільки до самостійної роботи за запропонованими завданнями та під його контролем, а й згідно з власними бажаннями самоосвіти та самовдосконалення. Метою організації самостійної роботи є навчити студента обдумано й самостійно працювати спочатку з навчальним матеріалом, а потім і з науковою інформацією, закласти основи самоорганізації та самовиховання для того, щоб надалі, впродовж усього життя, безперервно підвищувати кваліфікацію.

References.

1. Besh LV, Matsiura OI, Borysiuk OP, Dedyshyn LP. Optyimizatsiya metodyk dystantsiynogo navchannya studentiv v umovah pandemiyi COVID-19 ta viyskovogo stanu. Problemy klinichichnoyi pediatriyi. 2022;3: 6-10.
2. Djedgera K. Motyvatsiyni chynnyky zabezpechennya yakosti osvity v zakladah vyshchoyi osvity v umovah dystantsiynogo navchannya. Nova pedagogichna dumka. 2023;3:31-35.
3. Dolnikova LV, Gavryliuk MV. Organizuvannya samostiynoyi roboty studentiv u zakladi vyshchoyi osvity v umovah onlain- navchannya. Innovatsiyna pedagogika. 2021;37:183-187.
4. Malyshevska OS, Motriuk VB, Pogorilyy MP, Yonda MYe, Yavorsky VP. Aspekty vplyvu dystantsiynogo navchannya na studentiv medychnykh universytetiv v umovah COVID-19. Colloquium-journal. 2021;32(119)17-22.
5. Moskaliuk M, Moskaliuk N. Pidvyshchennya motyvatsiyi v umovah dystantsiynogo navchannya pid chas viyskovykh diy. Naukovyy visnyk Izmayil'skogo derzhavnogo humanitarnogo universytetu. Seriya: Pedagogichni nauky. 2022;60:118-127.
6. Oliynyk TO. Shlyahy efektyvnoyi organizatsiyi samostiynoyi roboty studentiv VNZ. CTE Workshop Proceedings. 2013;1: 27-28.
7. Petko L. Dystantsiyne navchannya. Viyskovyy stan. Vykladach-student. Osvitniy protses v umovah voyennogo stanu v Ukrayini. Odesa: Vydavnychyy dim Gelvetika. 2022: 342-347.
8. Rodinova N, Chervoniy M, Diorditsa I. Osoblyvosti vplyvu dystantsiynogo navchannya studentiv v umovah voyennogo stanu. Perspektyvy ta innovatsiyi nauky. 2022; 4 (9):285-295.
9. Sysoyeva SO, Osadcha KP. Stan, tehnologiyi ta perspektyvy dystantsiynogo navchannya vyshchey osviti

- Ukrayiny. Informatsiyni tehnologiyi i zasoby navchannya. 2019;70(2): 271–284.
10. Sytnik T. Organizatsiya samostiynoyi roboty studentiv v umovah karantynnyh obmezhen. Molod i rynek. 2021;2: 43-48.
11. Hmil MC, Hmil SV, Malanchuk LM, Pravak YuB. Vydy informatsiyno-komunikatyvnyh tehnologiy v ramkah vprovadgennya systemy dystantsiynogo navchannya na kafedri akusherstva ta ginekologiyi dlya studentiv medychnyh zakladiv vyshchoyi osvity. Medychna osvita. 2022;2: 96-99.
12. Shevchenko OS, Petrenko VI, Todoriko LD, Ovcharenko IA, Pogorelova OO. Dystantsiynе navchannya u medychniy osviti: svitovyy dosvid. Tuberkulioz, lehenevi hvoroby, VIL-infektsiya. 2020;1: 97-108.

UDC 37.041+614.253.4+37.018.43+616-036.21+341.31
**INDEPENDENT WORK OF STUDENTS DURING
DISTANCE LEARNING IN CONDITIONS OF
PANDEMIC AND MARTIAL LAW**

Yu.B. Motsiuk, S.O. Ostafiichuk, I.O. Basiuha

*Ivano-Frankivsk National Medical University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine:
Department of Obstetrics and Gynecology,
ORCID ID: 0000-0001-7681-4455,
e-mail: yulia_m87@ukr.net,
ORCID ID: 0000-0001-8301-814X,
e-mail: svitlana.ostafijchuk@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0002-4205-386X,
e-mail: irusja_b@ukr.net*

Abstract. The COVID-19 pandemic, and later a full-scale war on the territory of Ukraine, caused significant changes in the organization of the educational process. Distance learning has become a modern alternative to access to knowledge, and higher education institutions are trying to adapt their work to new conditions to ensure all components of the educational process. Independent work is a means of increasing the effectiveness of the learning process and preparing students for independent replenishment of their knowledge. Distance learning gives students access to sources of information, increases the efficiency of independent work, provides new opportunities for creative self-expression, finding and consolidating various professional skills, and allows teachers to implement forms and methods of learning. With the use of distance learning tools, students' motivation is also strengthened

due to the novelty, non-traditional presentation of educational material, and the possibility of independently solving the proposed tasks. The main types of educational classes during distance learning in the process of credit-modular learning are: lecture, seminar, practical classes, laboratory classes, consultations. All the mentioned types of classes are based on independent study of educational material. It is very important in the remote system to hold consultations, where students remotely receive answers from the teacher to specific questions or explanations of certain theoretical provisions and aspects of their application. Distance learning is a process of interaction between a teacher and a student, based on the use of modern information and telecommunication technologies, which make it possible to conduct distance learning, which is relevant in the conditions of a pandemic and martial law.

Aim. To improve the organization and methods of monitoring the performance of students' independent work in the conditions of distance learning through the implementation of active learning methods at the Department of Obstetrics and Gynecology.

Results: In order to organize and improve the control of independent and individual work of students, the department of obstetrics and gynecology introduced the analysis of clinical cases. According to the teacher's proposed clinical situations, students independently work out and present them in the format of a multimedia presentation. Depending on the pathological situation, students use Internet searches to present videos of possible manipulations and surgical interventions with a detailed analysis of the stages of treatment. The student is also invited to independently conduct a literature search and present modern concepts of etiology, the mechanism of development of the selected pathology, methods of diagnosis and treatment according to the latest international and national clinical protocols. The creation of clinical cases is offered in both individual and group formats, which expands the opportunity for participants of the educational process to work in a team. The presentation of own results takes place in practical classes in the presence of all students of the group and the teacher in the form of a conference with the possibility of active discussion, questions and answers.

Conclusions. Competently organized independent work in a remote or mixed format allows not only to effectively conduct practical classes, but also to form a stable interest of students in the subject being studied, to make efforts and the ability to acquire knowledge independently.

Keywords: independent work, distance learning, students, pandemic COVID-19, martial law.

Стаття надійшла в редакцію 07.02.2024 р.
Стаття прийнята до друку 26.03.2024 р.